

## 1. TERMINY PRZYJĘTE I ODRZUCONE

terminy przyjęte — **druk wytłuszczony**

terminy odrzucone — *kursywa*

U — używaj

NU — nie używaj

TK — termin skojarzony

TS — termin szerszy

TW — termin węższy

### aborcja

NU *poronienie sztuczne*  
*przerywanie ciąży*  
*skrobanka*  
*spędzenie płodu*

TK antykoncepcja  
ciąża  
dziecko poczęte  
embrion  
kobieta  
mentalność antynatalistyczna  
płód  
prawo do życia  
prokreacja sztuczna  
pro life  
życie  
TS planowanie rodziny

TW środki poronne  
zespoły zaburzeń po aborcji

### abstynencja

U wstrzemięźliwość

### adopcja

TK bezdzietność  
macierzyństwo zastępcze  
prokreacja sztuczna  
rodzina

### afirmacja wartości osoby ja- ko osoby

TK miłość  
obiektywizacja  
relacja  
rozum

## akt małżeński

---

wartość seksualna  
wola  
wychowanie  
TS norma personalistyczna

### akt

U czyn

### akt małżeński

NU *kopulacja*  
*pożycie seksualne*  
*seks*  
*stosunek seksualny*  
*współżycie seksualne*  
TK antykoncepcja  
cnota czystości  
małżeństwo  
poczęcie dziecka  
sakrament małżeństwa  
TS rodzicielstwo

### alteri incommunicabilis

TS autodeterminacja

### antykoncepcja

NU *środki antykoncepcyjne*  
TK aborcja  
akt małżeński  
mentalność antynatalistyczna  
płodność  
zapłodnienie  
TS planowanie rodziny  
TW stosunek przerywany  
środki chemiczne  
środki hormonalne  
środki mechaniczne  
obezpłodnienie trwałe

### rodzina rozbita

TS rodzicielstwo samotne  
TW rozwód  
separacja

### autodeterminacja

NU *wybór*  
TK dobro  
prawda  
TS wola  
TW alteri incommunicabilis  
samopanowanie  
samoposiadanie  
samostanowienie  
sui iuris

### autonomia moralna

TK wolność

### B.Mill

TK krytyka utilitaryzmu

### bezdziethość

TK adopcja  
celibat  
płodność  
prokreacja sztuczna  
TS rodzicielstwo

### bezinteresowność

TS miłość życzliwości

### bigamia

NU *bigamiczność*  
*dwużeństwo*  
TS małżeństwo (socjologia)

### bigamiczność

U bigamia

*bilateralność*

U dziedziczenie bilateralne

**bioetyka**

TK genetyka  
geny

**biologia**

TW genetyka

*bliskość*

U czułość

**celibat**

TK bezdzietność

*chęć*

U wola

**choroby genetyczne**

TK genetyka

**chromosomy**

TK genetyka

**chrześcijaństwo**

TK przykazanie miłości

**ciało**

TK czułość

**ciąża**

TK aborcja  
macierzyństwo

**cnota**

NU *dziewictwo*  
*zaleta*

TK obiektywność  
sprawiedliwość  
tworzenie

TS etyka personalistyczna

TW cnota miłości

**cnota**

TS sprawność

**cnota czystości**

NU *czystość*

TK cnota umiarkowania  
czułość

akt małżeński  
używanie osoby

TS cnota miłości

TW obiektywizacja  
sublimacja  
wstrzemięźliwość

**cnota miłości**

TK miłość  
norma personalistyczna

TS cnota

TW cnota czystości

**cnota roztropności**

TK rozum

**cnota umiarkowania**

TK cnota czystości

**cnoty ludzkie**

TK sprawności naturalne

**cnoty moralne**

TK sprawności naturalne

**cnoty nabyte**

TK sprawności naturalne

odpowiedzialność  
wolność

**cnoty naturalne**

TK sprawności naturalne

**czyn wewnętrzny**

TS czyn

**cnoty wlane**

TS sprawności działaniowe

**czyn zewnętrzny**

TS czyn

*coitus interruptus*

U stosunek płciowy przerywany

*czystość*

U cnota czystości

**cytogenetyka**

TS genetyka

**dar z siebie**

TK wolność  
TS miłość oblubieńcza  
TW komunia osób

**cytogenetyka**

TS genetyka

**dar życia**

TK rodzina

**człowiek chory w rodzinie**

TK rodzina

**dary Ducha Świętego**

TS sprawności działaniowe

**czułość**

NU *bliskość*  
TK ciało  
cnota czystości  
sympatia  
uczuciowość  
zmysłowość  
TS relacja

*dążenie*

U czyn

**demografia**

NU  *nauka o ludności*  
 *nauka o zjawiskach ludnościowych*  
TK neomaltuzjanizm  
maltuzjanizm  
polityka ludościowa  
TS nauki społeczne  
TW demografia ekonomiczna  
demografia historyczna  
demografia ogólna  
demografia opisowa  
demografia potencjalna

**czyn**

NU *akt*  
*dążenie*  
*działanie*  
TS wola  
TW czyn wewnętrzny  
czyn zewnętrzny  
dobro

demografia społeczna  
doktryny demograficzne  
prognozy demograficzne

### demografia ekonomiczna

TS demografia

### demografia historyczna

TS demografia

### demografia matematyczna

NU *demometria*

TS demografia

### demografia ogólna

TS demografia

### demografia opisowa

TS demografia

### demografia potencjalna

TS demografia

### demografia społeczna

TS demografia

### *demometria*

U demografia matematyczna

### *depresja po aborcji*

U rozpacz postaborcyjna

### diagnostyka prenatalna

TK rodzina

### DNA

NU *kwas dezoxyrybonukleinowy*

TK genetyka

### dobro

NU *zło*

TK autodeterminacja

dobro wspólne

miłość

miłość upodobania

miłość życzliwości

obiektywność

prawda

resentyment

subiektywizm

subiektywność

sumienie

tworzenie

wartość moralna

TS czyn

TW dobro godziwe

dobro użyteczne

### dobro godziwe

NU *dobro prawdziwe*

TK dobro wspólne

miłość wzajemna

norma personalistyczna

wartość moralna

TS dobro

### *dobro prawdziwe*

U dobro godziwe

### dobro użyteczne

NU *korzyść*

TK krytyka utylitaryzmu

utylicyizm

zasada użyteczności

TS dobro

### **dobro wspólne**

- NU *dobro wzajemne*
- TK dobro
  - dobro godziwe
  - egoizm
  - koleżeństwo
  - miłość wzajemna
  - norma personalistyczna
- TS relacja

### *dobro wzajemne*

- U dobro wspólne

### **doktryny demograficzne**

- TS demografia

### **dominium altum**

- TK wolność

### **druga natura człowieka**

- TK sprawności działaniowe

### **duszpasterstwo rodzin**

- TK rodzina

### *duża rodzina*

- U rodzina duża

### *dwużeństwo*

- U bigamia

### *dynamizm działaniowy*

- U sprawność

### **dyspozycja (osobista)**

- TW sprawność

### **dyspozycje pożądliwe (passiones)**

- TK sprawność

### **dyspozycje sprawnościowe (habitus)**

- TK sprawność

### *działanie*

- U czyn

### **dziecko**

- TK macierzyństwo
  - ojcostwo
  - rodzicielstwo odpowiedzialne
  - rodzina

### *dziecko nienarodzone*

- U dziecko poczęte

### **dziecko poczęte**

- NU *dziecko nienarodzone*
- TK aborcja
  - macierzyństwo
  - ojcostwo
  - zapłodnienie
- TS rodzicielstwo

### *dziedzictwo*

- U dziedziczenie patrylinearne

### **dziedziczenie bilateralne**

- NU *bilateralność*
- TK dziedziczenie matrylinearne
  - dziedziczenie patrylinearne
- TS rodzina matriarchalna
  - rodzina patriarcalna

**dziedziczenie matrylinearne**

- NU *matrylinearność*
- TK dziedziczenie bilateralne
- TS rodzina matriarchalna

**dziedziczenie patrylinearne**

- NU *dziedzictwo patrylinearność*
- TK dziedziczenie bilateralne
- TS rodzina patriarchalna

**dziedziczność**

- TK genetyka
- geny

**dzielnictwo**

- TK planowanie rodziny
- wielodzietność

**dziewictwo**

- U cnota

**dziewictwo konsekrowane**

- TK macierzyństwo duchowe

**egoizm**

- NU *miłość własna*
- TK dobro wspólne
- miłość
- separacja
- TS krytyka utylitaryzmu
- TW egoizm uczuć
- egoizm zmysłów
- zharmonizowanie egoizmów

**egoizm uczuć**

- TK uczucie
- uczuciowość
- TS egoizm

**egoizm zmysłów**

- TK przyjemność
- uczucie zmysłowe
- zmysłowość
- TS egoizm

**egzogamia**

- NU *związek egzogamiczny*
- związki egzogamiczne*
- TS małżeństwo (socjologia)

**ekonomia w rodzinie**

- U rodzina (funkcja materialno-ekonomiczna)

**ekonomika rodzinna**

- U rodzina (funkcja materialno-ekonomiczna)

**embriologia**

- TK geny

**embrion**

- TK aborcja

**endogamia**

- NU *związek endogamiczny*
- związki endogamiczne*
- TS małżeństwo (socjologia)

**etyka**

- TW etyka personalistyczna

### etyka personalistyczna

- TK etyka  
personalizm
- TS osoba
- TW cnota  
krytyka sytuacjonizmu  
krytyka utilitaryzmu  
norma personalistyczna  
wartość moralna

### eugenika

- TK genetyka

### Ewangelia

- TK przykazanie miłości

### falsz

- U prawda

### familia

- U rodzina

### FIVET

- U prokreacja sztuczna

### FIVET heterologiczny

- TK FIVET homologiczny  
inseminacja sztuczna heterolo-  
giczna  
inseminacja sztuczna homolo-  
giczna
- TS prokreacja sztuczna

### FIVET homologiczny

- TK FIVET heterologiczny  
inseminacja sztuczna heterolo-  
giczna  
inseminacja sztuczna homolo-  
giczna
- TS prokreacja sztuczna

### funkcje rodziny

- U rodzina (funkcje)

### genealogia

- TK rodzina

### genetyka

- NU *nauka o dziedziczności*  
*nauka o genach*
- TK bioetyka  
choroby genetyczne  
chromosomy  
DNA  
dziedziczność  
eugenika  
geny  
inżynieria genetyczna  
manipulacje genetyczne
- TS biologia
- TW genetyka molekularna  
cytogenetyka

### genetyka molekularna

- TS genetyka

### genotyp

- TK geny

### geny

- TK bioetyka  
dziedziczność  
embriologia  
genetyka  
genotyp

### grupa społeczna

- TW rodzina (socjologia)

*habitus*

U sprawność

*humanistyka*

U nauki społeczne

**inseminacja sztuczna heterologiczna**

TK FIVET heterologiczny  
FIVET homologiczny  
inseminacja sztuczna homologiczna

TS prokreacja sztuczna

**inseminacja sztuczna homologiczna**

TK FIVET heterologiczny  
FIVET homologiczny  
inseminacja sztuczna heterologiczna

TS prokreacja sztuczna

**instytucja**

TW rodzina (socjologia)

**instytucja prawa naturalnego**

TW małżeństwo  
rodzina

*intelekt*

U rozum

**inżynieria genetyczna**

TK genetyka

**istota**

TK natura osoby

*kalendarzyk małżeński*

U metody naturalnego planowania rodziny

**karmienie naturalne**

TK macierzyństwo

**kobieta**

TK aborcja  
małżeństwo

**koleżeństwo**

TK dobro wspólne  
przyjaźń  
sympatia

TS relacja

**komunia mężczyzny i kobiety**

TK małżeństwo

**komunia osób**

TS dar z siebie

*konsumizm*

U konsumpcjonizm

**konsumpcjonizm**

NU *konsumizm*  
TK miłość cielesna  
subiektywizm wartości  
tworzenie  
wartości seksualne  
zmysłowość

TS używanie osoby

*kontrola populacji*

U rodzicielstwo odpowiedzialne

*kontrola urodzeń*

U rodzicielstwo odpowiedzialne

*kontrola w rodzinie*

U rodzina (funkcja kontrolna)

*kopulacja*

U akt małżeński

*korzyść*

U dobro użyteczne

**Kościół domowy**

TK rodzina

**krytyka sytuacjonizmu**

TK przeżycie miłości  
sytuacjonizm

TS etyka personalistyczna

TW subiektywizm

**krytyka utilitaryzmu**

TK B.Mill  
dobro użyteczne  
utilitaryzm

TS etyka personalistyczna

TW egoizm  
używanie osoby  
zasada użyteczności

*kwaz dezoxyrybonukleinowy*

U DNA

**lenistwo**

TK resentyment

**macierzyństwo**

TK ciąża  
dziecko  
dziecko poczęte  
karmienie naturalne  
ojcostwo  
poród  
rodzicielstwo odpowiedzialne  
rodzina  
wychowanie w rodzinie  
zespoły zaburzeń po aborcji  
TS rodzicielstwo  
TW macierzyństwo duchowe  
macierzyństwo zastępcze

**macierzyństwo duchowe**

TK dziewictwo konsekrowane  
Maryja  
ojcostwo duchowe  
życie nadprzyrodzone  
TS macierzyństwo

*macierzyństwo świadome*

U planowanie rodziny

**macierzyństwo zastępcze**

TK adopcja  
ojcostwo zastępcze  
rodzinne domy dziecka  
sieroctwo  
TS macierzyństwo

**maltuzjanizm**

TK demografia

**małżeństwo**

NU *matrimonium*  
*zamążpójście*  
*związek partnerski*

- TK akt małżeński
- kobieta
- komunia mężczyzny i kobiety
- małżeństwo niesakramentalne
- mężczyzna
- miłość małżeńska
- nierozzerwalność małżeństwa
- oblubieńczość małżeńska
- planowanie rodziny
- powołanie małżeńskie
- przymierze małżeńskie
- rodzicielstwo odpowiedzialne
- rozwód
- sakrament małżeństwa
- separacja
- uczciwość małżeńska
- wdowieństwo
- wierność małżeńska
- zgoda małżeńska
- TS instytucja prawa naturalnego
- rodzina

### małżeństwo niesakramentalne

- TK małżeństwo

### małżeństwo (socjologia)

- NU *związek małżeński*
- TK rodzina (socjologia)
- TW bigamia
- egzogamia
- endogamia
- monogamia
- poligamia

### manipulacje genetyczne

- TK genetyka

### Maryja

- TK macierzyństwo duchowe

### *matka samotna*

- U rodzicielstwo samotne

### *matriarchat*

- U rodzina matriarchalna

### *matrimonium*

- U małżeństwo

### *matrylinearność*

- U dziedziczenie matrylinearne

### mądrość

- TK rozum

### mentalność antynatalistyczna

- TK aborcja
- antykoncepcja

### *metoda Billingsa*

- U metoda owulacyjna

### *metoda owulacji*

- U metoda owulacyjna

### metoda owulacyjna

- NU *metoda Billingsa*
- metoda owulacji*
- TK metoda ścisła termiczna
- metody objawowo-termiczne
- TS metody naturalnego planowania rodziny

### metoda ścisła termiczna

- TK metoda owulacyjna  
metody objawowo-termiczne
- TS metody naturalnego planowania rodziny

### metody naturalne

- U metody naturalnego planowania rodziny

### metody naturalnego planowania rodziny

- NU *kalendarzyk małżeński*  
*metody naturalne*  
*naturalna regulacja poczęć*
- TK płodność  
poradnia rodzinna  
rodzicielstwo odpowiedzialne  
wielodzietność  
zapłodnienie
- TS planowanie rodziny
- TW metoda owulacyjna  
metoda ścisła termiczna  
metody objawowo-termiczne

### metody objawowo-termiczne

- TK metoda owulacyjna  
metoda ścisła termiczna
- TS metody naturalnego planowania rodziny

### mężczyzna

- TK małżeństwo

### miłość

- TK afirmacja wartości osoby jako osoby

- cnota miłości
- dobro
- egoizm
- podmiot
- przedmiot
- przykazanie miłości
- sprawiedliwość
- tworzenie
- wolność

- TS relacja
- TW miłość jednostronna  
miłość dwustronna  
miłość pożądania  
miłość upodobania  
miłość wzajemna  
miłość życzliwości  
wychowanie miłości

### miłość cielesna

- TK konsumpcjonizm  
zharmonizowanie egoizmów

### miłość dwustronna

- TS miłość

### miłość jednostronna

- NU *miłość nieodwzajemniona*
- TS miłość

### miłość małżeńska

- TK małżeństwo

### miłość nieodwzajemniona

- U miłość jednostronna

### miłość oblubieńcza

- TS miłość wzajemna
- TW dar z siebie

### **miłość płodna**

TK rodzina

### **miłość pożądania**

NU *pożądanie*

TK popęd seksualny  
używanie osoby  
zmysłowość

TS miłość

### **miłość upodobania**

NU *upodobanie*

TK dobro  
subiektywność  
sympatia  
wartość osoby  
uczuciowość

TS miłość

TW piękno

### **miłość własna**

U egoizm

### **miłość wzajemna**

TK dobro godziwe  
dobro wspólne  
zharmonizowanie egoizmów

TS miłość

TW miłość oblubieńcza  
przyjaźń  
sympatia

### **miłość życzliwości**

NU *życzliwość*

TK dobro  
tworzenie

TS miłość

TW bezinteresowność

### **modele rodzin**

U rodzina (typy)

### **modele rodziny**

U rodzina (typy)

### **monogamia**

NU *monogamiczność*

TS małżeństwo (socjologia)

### **monogamiczność**

U monogamia

### **mózg**

U rozum

### **narzędzie**

U środek do celu

### **natura**

TK natura osoby

### **natura osoby**

TK istota  
natura

TS osoba

TW relacja  
rozum  
wola

### **naturalna regulacja poczęć**

U metody naturalnego planowania  
rodziny

### **naturalne dyspozycje osoby**

TK sprawności naturalne

### **nauka o dziedziczności**

U genetyka

*nauka o genach*

U genetyka

*nauka o ludności*

U demografia

*nauka o zjawiskach ludnościowych*

U demografia

*nauki humanistyczne*

U nauki społeczne

**nauki społeczne**

NU *humanistyka*  
*nauki humanistyczne*

TW demografia

*nawyk*

U sprawność

**neomaltuzjanizm**

TK demografia

**nierozzerwalność małżeństwa**

TK małżeństwo

**norma moralna**

TK norma personalistyczna

**norma personalistyczna**

NU *zasada miłowania osoby*

TK cnota miłości  
dobro godziwe  
dobro wspólne  
norma moralna  
personalizm  
podmiot  
przedmiot

sublimacja

środek do celu

używanie osoby

TS etyka personalistyczna

TW afirmacja wartości osoby jako

osoby

przykazanie miłości

sprawiedliwość

**obezpłodnienie trwałe**

NU *sterylizacja*

TS antykoncepcja

**obiektywizacja**

TK afirmacja wartości osoby jako  
osoby

obiektywność

TS cnota czystości

**obiektywność**

TK cnota

dobro

obiektywizacja

prawda

wartość moralna

TS przedmiot

**oblubieńczość małżeńska**

TK małżeństwo

*ocena moralna*

U wartość moralna

*odniesienie*

U relacja

*odpowiedzialne rodzicielstwo*

U rodzicielstwo odpowiedzialne

### odpowiedzialność

- TK wartość moralna
- TS czyn

### ojciec

- U ojcostwo

### ojciec samotny

- U rodzicielstwo samotne

### ojcostwo

- NU *ojciec*
- TK dziecko
  - dziecko poczęte
  - macierzyństwo
  - rodzicielstwo odpowiedzialne
  - rodzina
  - wychowanie w rodzinie
- TS rodzicielstwo

### ojcostwo duchowe

- TK macierzyństwo duchowe

### ojcostwo zastępcze

- TK macierzyństwo zastępcze

### opanowanie

- U wstrzeźliwość

### opieka w rodzinie

- U rodzina (funkcja usługowo-opiekuńcza)

### osoba

- TW etyka personalistyczna
- natura osoby

### osoba Boska

- TK przykazanie miłości

### PAD

- U rozpacz postaborcyjna

### PAS

- U syndrom postaborcyjny

### patriarchat

- U rodzina patriarchalna

### patrylinearność

- U dziedziczenie patrylinearne

### personalizm

- TK etyka personalistyczna
- norma personalistyczna

### piękno

- TS miłość upodobania

### planowanie rodziny

- NU *regulacja poczęć*
- regulacja urodzeń*
- macierzyństwo świadome*
- TK *dzielnosc*
- małżeństwo
- rodzicielstwo
- TS rodzicielstwo odpowiedzialne
- rodzina
- TW aborcja
- antykoncepcja
- metody naturalnego planowania
- rodziny
- prokreacja sztuczna

### płodność

- TK bezdzietność

### **płodność**

- TK antykoncepcja
- metody naturalnego planowania rodziny
- prokreacja sztuczna
- rodzicielstwo odpowiedzialne
- rodzina

### **płód**

- TK aborcja

### **poczęcie dziecka**

- TK akt małżeński

### **podmiot**

- TK norma personalistyczna
- miłość
- subiektywizm
- używanie osoby
- TS relacja
- TW subiektywność

### **podstawowa komórka społeczna**

- U rodzina

### **pokrewieństwo**

- TK rodzina

### **poliandria**

- TS poligamia

### **poligamia**

- NU *poligamiczność*
- wielżeństwo*
- TS małżeństwo (socjologia)
- TW poliandria
- poligynia

### **poligamiczność**

- U poligamia

### **poligynia**

- TS poligamia

### **polityka ludnościowa**

- NU *polityka populacyjna*
- TK demografia

### **polityka populacyjna**

- U polityka ludnościowa

### **popęd seksualny**

- TK miłość pożądania

### **poradnia rodzinna**

- TK metody naturalnego planowania rodziny

### **poradnictwo małżeńskie i rodzinne**

- TK rodzina

### **poronienie sztuczne**

- U aborcja

### **poród**

- TK macierzyństwo
- rodzina

### **post abortion distress**

- U rozpacz postaborcyjna

### **post abortion syndrom**

- U syndrom postaborcyjny

### **poszerzona rodzina**

- U rodzina poszerzona

### powinowactwo

TK rodzina

### powołanie małżeńskie

TK małżeństwo

TW rodzicielstwo odpowiedzialne

### powołanie rodzicielskie

TK rodzina

### poznanie

NU *wiedza*

*znajomość*

TK wartość moralna

TS rozum

TW prawda

### pożądanie

U miłość pożądania

### pożądliwość ciała

TK przyjemność

### pożycie seksualne

U akt małżeński

### pragnienie

U wola

### prawda

NU *falsz*

TK autodeterminacja

dobro

obiektywność

resentyment

subiektywizm

subiektywność

tworzenie

TS poznanie

### prawo do życia

TK aborcja

### pro life

TK aborcja

### *produkcja w rodzinie*

U rodzina (funkcja produkcyjna)

### *produkcyjność rodziny*

U rodzina (funkcja produkcyjna)

### *prognozowanie demograficzne*

U prognozy demograficzne

### prognozy demograficzne

NU *prognozowanie demograficzne*

TS demografia

### prokreacja

TK rodzina

### prokreacja sztuczna

NU *FIVET*

*zapłodnienie in vitro*

*zapłodnienie pozaustrojowe*

*zapłodnienie "w probówce"*

TK aborcja

adopcja

bezdzielnosc

płodność

rodzicielstwo

wielodzietność

TS planowanie rodziny

TW FIVET heterologiczny

FIVET homologiczny

inseminacja sztuczna heterolo-

giczna

inseminacja sztuczna homolo-

giczna

### prokreacja sztuczna

TK rodzina

#### *prokreacja w rodzinie*

U rodzina (funkcja prokreacyjna)

### przedmiot

TK miłość  
norma personalistyczna  
używanie osoby

TS relacja

TW obiektywność

#### *przerywanie ciąży*

U aborcja

### przeżycie miłości

TK krytyka sytuacjonizmu  
przyjemność  
subiektywność

TS wychowanie miłości

### przyjaźń

TK koleżeństwo

TS miłość wzajemna

### przyjemność

NU *przykrość*

TK egoizm zmysłów  
pożądliwość ciała  
przeżycie miłości  
subiektywizm wartości  
środek do celu  
uczucie

TS zasada użyteczności

### przykazanie miłości

TK chrześcijaństwo  
Ewangelia  
miłość

osoba Boska

TS norma personalistyczna

#### *przykrość*

U przyjemność

### przymierze małżeńskie

TK małżeństwo

#### *regulacja poczęć*

U planowanie rodziny

#### *regulacja urodzeń*

U rodzicielstwo odpowiedzialne

#### *regulacja urodzeń*

U planowanie rodziny

### relacja

NU *odniesienie*  
*związek*

TK afirmacja wartości osoby jako  
osoby

TS natura osoby

TW czułość

dobro wspólne  
koleżeństwo  
miłość  
podmiot  
przedmiot

### resentyment

TK dobro  
lenistwo

prawda  
wola  
TS wartość moralna

### rodzeństwo

TK rodzina

### rodzicielstwo

TK planowanie rodziny  
prokreacja sztuczna  
wstrzeźliwość  
TW akt małżeński  
bezdzielnosć  
dziecko poczęte  
macierzyństwo  
ojcostwo  
rodzicielstwo odpowiedzialne  
rodzicielstwo samotne  
wielodzietność

### rodzicielstwo odpowiedzialne

NU *kontrola urodzeń*  
*kontrola populacji*  
*odpowiedzialne rodzicielstwo*  
*rodzicielstwo planowane*  
*regulacja urodzeń*  
TK dziecko  
metody naturalnego planowania  
rodziny  
macierzyństwo  
małżeństwo  
ojcostwo  
płodność  
rodzina  
życie nadprzyrodzone  
TS powołanie małżeńskie  
rodzicielstwo  
TW planowanie rodziny

### rodzicielstwo planowane

U rodzicielstwo odpowiedzialne

### rodzicielstwo samotne

NU *matka samotna*  
*ojciec samotny*  
TK rozwód  
separacja  
sieroctwo  
TS rodzicielstwo  
TW rodzina rozbita  
śmierć w rodzinie

### rodzina

NU *familia*  
*podstawowa komórka społeczna*  
*ród*  
TK adopcja  
człowiek chory w rodzinie  
dar życia  
diagnostyka prenatalna  
duszpasterstwo rodzin  
dziecko  
genealogia  
Kościół domowy  
macierzyństwo  
miłość płodna  
ojcostwo  
płodność  
pokrewieństwo  
poradnictwo małżeńskie i rodzinne  
poród  
powinowactwo  
powołanie rodzicielskie  
prokreacja  
prokreacja sztuczna  
rodzeństwo  
rodzicielstwo odpowiedzialne

sakrament małżeństwa  
wychowanie w rodzinie  
życie

TS instytucja prawa naturalnego

TW małżeństwo  
planowanie rodziny

### *rodzina cała*

U rodzina pełna

### **rodzina duża**

NU *duża rodzina*

TK rodzina preindustrialna  
rodzina wielopokoleniowa

TS rodzina (struktura)

TW rodzina duża zredukowana  
rodzina duża rozproszona

### **rodzina duża rozproszona**

TS rodzina duża

### **rodzina duża zredukowana**

NU *rodzina pomniejszona*

TS rodzina duża

### *rodzina dwupokoleniowa*

U rodzina mała

### **rodzina (funkcja emocjonalno-ekspresyjna)**

TK rodzina (funkcja psycho-higieniczna)

TS rodzina (funkcje)

### **rodzina (funkcja kontrolna)**

NU *kontrola w rodzinie*

TK rodzina (funkcja socjalizacyjno-wychowawcza)

rodzina (funkcja socjalizująca)

TS rodzina (funkcje)

### **rodzina (funkcja materialno-ekonomiczna)**

NU *ekonomia w rodzinie*  
*ekonomika rodzinna*

TS rodzina (funkcje)

### **rodzina (funkcja produkcyjna)**

NU *produkcja w rodzinie*  
*produkcyjność rodziny*

TS rodzina (funkcje)

### **rodzina (funkcja prokreacyjna)**

NU *prokreacja w rodzinie*

TK rodzina (funkcja seksualna)

TS rodzina (funkcje)

### **rodzina (funkcja psycho-higieniczna)**

TK rodzina (funkcja emocjonalno-ekspresyjna)

TS rodzina (funkcje)

### **rodzina (funkcja seksualna)**

NU *seksualność w rodzinie*

TK rodzina (funkcja prokreacyjna)

TS rodzina (funkcje)

### **rodzina (funkcja socjalizacyjno-wychowawcza)**

NU *wychowanie w rodzinie*

TK rodzina (funkcja socjalizująca)  
rodzina (funkcja kontrolna)

TS rodzina (funkcje)

**rodzina (funkcja socjalizująca)**

- NU *socjalizacja*  
*socjalizacja w rodzinie*
- TK rodzina (funkcja kontrolna)
- rodzina (funkcja socjalizacyjno-wychowawcza)
- TS rodzina (funkcje)

**rodzina (funkcja usługowo-opiekuńcza)**

- NU *opieka w rodzinie*
- TS rodzina (funkcje)

**rodzina (funkcje)**

- NU *funkcje rodziny*
- TS rodzina (socjologia)
- TW rodzina (funkcja emocjonalno-ekspresyjna)
- rodzina (funkcja kontrolna)
- rodzina (funkcja materialno-ekonomiczna)
- rodzina (funkcja produkcyjna)
- rodzina (funkcja prokreacyjna)
- rodzina (funkcja psycho-higieniczna)
- rodzina (funkcja seksualna)
- rodzina (funkcja socjalizująca)
- rodzina (funkcja socjalizacyjno-wychowawcza)
- rodzina (funkcja usługowo-opiekuńcza)

**rodzina industrialna**

- TK rodzina mała
- rodzina nuklearna
- TS rodzina (typy)

**rodzina mała**

- NU *rodzina dwupokoleniowa*
- TK rodzina industrialna
- rodzina nuklearna
- TS rodzina (struktura)
- TW rodzina niepełna
- rodzina pełna

**rodzina matriarchalna**

- NU *matriarchat*
- TS rodzina (struktura)
- TW dziedziczenie bilateralne
- dziedziczenie matrylinearne

**rodzina niepełna**

- TS rodzina mała

**rodzina nuklearna**

- NU *rodzina podstawowa*
- TK rodzina industrialna
- rodzina mała
- TS rodzina (struktura)

**rodzina patriarchalna**

- NU *patriarchat*
- TK rodzina preindustrialna
- TS rodzina (struktura)
- TW dziedziczenie bilateralne
- dziedziczenie patrylinearne

**rodzina pełna**

- NU *rodzina cała*
- TS rodzina mała

**rodzina podstawowa**

- U rodzina nuklearna

**rodzina pomniejszona**

- U rodzina duża zredukowana

### rodzina poszerzona

- NU *rodzina powiększona*  
*poszerzona rodzina*  
*rodzina rozszerzona*
- TS rodzina (struktura)

### rodzina poszerzona

- TS rodzina (struktura)

### rodzina powiększona

- U rodzina poszerzona

### rodzina preindustrialna

- NU *rodzina tradycyjna*
- TK rodzina duża  
rodzina patriarcalna  
rodzina wielopokoleniowa
- TS rodzina (typy)

### rodzina rozbita (socjologia)

- NU *rodziny rozbite*
- TS rodzina (struktura)

### rodzina rozszerzona

- U rodzina poszerzona

### rodzina (socjologia)

- NU *rodzina w socjologii*  
*socjologia rodziny*
- TK małżeństwo (socjologia)
- TS grupa społeczna  
instytucja
- TW rodzina (funkcje)  
rodzina (struktura)  
rodzina (typy)

### rodzina (struktura)

- NU *struktura rodziny*
- TK rodzina (typy)
- TS rodzina (socjologia)
- TW rodzina duża  
rodzina mała  
rodzina matriarcalna  
rodzina niepełna  
rodzina nuklearna  
rodzina patriarcalna  
rodzina pełna  
rodzina poszerzona  
rodzina rozbita (socjologia)  
rodzina wielodzietna  
rodzina wielopokoleniowa  
rodzina zastępcza  
rodzina zrekonstruowana

### rodzina tradycyjna

- U rodzina preindustrialna

### rodzina (typy)

- NU *modele rodzin*  
*modele rodziny*  
*typologia rodzin*  
*typy rodziny*
- TK rodzina (struktura)
- TS rodzina (socjologia)
- TW rodzina industrialna  
rodzina preindustrialna

### rodzina w socjologii

- U rodzina (socjologia)

### rodzina wielodzietna

- NU *wielodzietność*
- TS rodzina (struktura)

### rodzina wielopokoleniowa

- TK rodzina duża  
rodzina preindustrialna
- TS rodzina (struktura)

### rodzina zastępcza

- TS rodzina (struktura)

### rodzina zrekonstruowana

- TS rodzina (struktura)

### rodzinne domy dziecka

- TK macierzyństwo zastępcze

### rodziny rozbite

- U rodzina rozbita (socjologia)

### rozpacz postaborcyjna

- NU *depresja po aborcji*  
*PAD*  
*post abortion distress*
- TS zespoły zaburzeń po aborcji

### rozum

- NU *intelekt*  
*mózg*  
*rozumność*  
*umysł*
- TK afirmacja wartości osoby jako  
osoby  
cnota roztropności  
mądrość  
władza duchowa  
wychowanie miłości
- TS natura osoby
- TW poznanie

### rozumność

- U rozum

### rozwód

- TK małżeństwo  
rodzicielstwo samotne  
władza rodzicielska
- TS rodzina rozbita

### ród

- U rodzina

### sakrament małżeństwa

- TK akt małżeński  
małżeństwo  
rodzina  
separacja

### samopanowanie

- TS autodeterminacja

### samoposiadanie

- TS autodeterminacja

### samostanowienie

- TS autodeterminacja

### seks

- U akt małżeński

### seksualność w rodzinie

- U rodzina (funkcja seksualna)

### separacja

- TK egoizm  
małżeństwo  
rodzicielstwo samotne  
sakrament małżeństwa  
węzeł małżeński

TS rodzina rozbita

### sieroctwo

TK macierzyństwo zastępcze  
rodzicielstwo samotne

### skłonność (naturalna)

TW sprawność

### skrobanka

U aborcja

### socjalizacja

U rodzina (funkcja socjalizująca)

### socjalizacja w rodzinie

U rodzina (funkcja socjalizująca)

### socjologia rodziny

U rodzina (socjologia)

### spędzenie płodu

U aborcja

### spirala

U wkładka wewnątrzmaciczna

### sprawiedliwość

TK cnota  
miłość  
wychowanie  
TS norma personalistyczna

### sprawności

TW sprawności działania

### sprawności bytowe

TK sprawność

### sprawności działania

NU *zdolności działania*  
TK druga natura człowieka  
sprawność  
stała jakość bytu  
TS sprawności  
TW cnoty wlane  
dary Ducha Świętego  
sprawności naturalne  
wady

### sprawności intelektualne

TS sprawności naturalne

### sprawności ludzkie

U sprawności naturalne

### sprawności moralne

TS sprawności naturalne

### sprawności nabyte

U sprawności naturalne

### sprawności nadprzyrodzone

TK sprawność

### sprawności naturalne

NU *sprawności nabyte*  
*sprawności ludzkie*  
TK cnoty ludzkie  
cnoty moralne  
cnoty nabyte  
cnoty naturalne  
naturalne dyspozycje osoby  
sprawność  
sprawność pierwszych zasad (spekulatywnych i praktycznych)  
TS sprawności działania

TW sprawności intelektualne  
sprawności moralne

### sprawność

NU *dynamizm działania*  
*habitus*  
*nawyk*

TK dyspozycje pożądliwe (passiones)  
dyspozycje sprawnościowe (habitus)  
sprawności bytowe  
sprawności działaniowe  
sprawności nadprzyrodzone  
sprawności naturalne

TS dyspozycja (osobista)  
skłonność (naturalna)

TW cnota  
wada

### sprawność pierwszych zasad (spekulatywnych i praktycznych)

TK sprawności naturalne

### stała jakość bytu

TK sprawności działaniowe

### sterylizacja

U obojętność trwałe

### stosunek płciowy przerywany

NU *coitus interruptus*  
*stosunek spaczony*

TS antykoncepcja

### stosunek seksualny

U akt małżeński

### stosunek spaczony

U stosunek płciowy przerywany

### struktura rodziny

U rodzina (struktura)

### subiektywizm

TK dobro  
podmiot  
prawda  
subiektywność  
używanie osoby  
TS krytyka sytuacjonizmu  
TW subiektywizm uczuć  
subiektywizm wartości

### subiektywizm uczuć

TK uczucie  
uczuciowość  
zmysłowość  
TS subiektywizm

### subiektywizm wartości

TK konsumpcjonizm  
przyjemność  
wartość seksualna  
TS subiektywizm

### subiektywność

TK dobro  
miłość upodobania  
prawda  
przeżycie miłości  
subiektywność  
sympatia

uczucie  
uczuciowość  
zmysłowość  
TS podmiot

### sublimacja

TK norma personalistyczna  
uczucie  
uczuciowość  
TS cnota czystości

### sui iuris

TS autodeterminacja

### sui iuris

TS autodeterminacja

### sumienie

TK dobro

### sympatia

TK czułość  
koleżeństwo  
miłość upodobania  
subiektywność  
TS miłość wzajemna

### syndrom poaborcyjny

U syndrom postaborcyjny

### syndrom postaborcyjny

NU *PAS*  
*post abortion syndrom*  
*syndrom poaborcyjny*  
TS zespoły zaburzeń po aborcji

### sytuacjonizm

TK krytyka sytuacjonizmu

### śmierć w rodzinie

TS rodzicielstwo samotne

### środek do celu

NU *narzędzie*  
TK norma personalistyczna  
przyjemność  
TS używanie osoby

### środki antyimplantacyjne

U środki wczesnoporonne

### środki antykoncepcyjne

U antykoncepcja

### środki antynidacyjne

U środki wczesnoporonne

### środki barierowe

U środki mechaniczne

### środki chemiczne

TS antykoncepcja

### środki hormonalne

NU *tabletki hormonalne*  
TS antykoncepcja

### środki hormonalne wczesnoporonne

TS środki wczesnoporonne

### środki mechaniczne

NU *środki barierowe*  
TS antykoncepcja

### środki poronne

TS aborcja  
TW środki wczesnoporonne

**środki wczesnoporonne**

- NU *środki antyimplantacyjne*  
*środki antynidacyjne*
- TS *środki poronne*
- TW *środki hormonalne wczesnoporonne*  
*wkładka wewnątrzmaciczna*

**tabletki hormonalne**

- U *środki hormonalne*

**tworzenie**

- TK *cnota*  
*dobro*  
*konsumpcjonizm*  
*miłość*  
*miłość życzliwości*  
*prawda*  
*uczuciowość*  
*zmysłowość*
- TS *wola*

**typologia rodzin**

- U *rodzina (typy)*

**typy rodziny**

- U *rodzina (typy)*

**uczciowość małżeńska**

- TK *małżeństwo*

**uczucie**

- TK *egoizm uczuć*  
*przyjemność*  
*subiektywizm uczuć*  
*subiektywność*  
*sublimacja*

**uczucie zmysłowe**

- TK *egoizm uczuć*

**uczuciowość**

- TK *egoizm uczuć*  
*miłość upodobania*  
*subiektywizm uczuć*  
*subiektywność*  
*sublimacja*  
*tworzenie*

**uczuciowość**

- TK *czułość*

**umiarkowanie**

- U *wstrzemięźliwość*

**umysł**

- U *rozum*

**upodobanie**

- U *miłość upodobania*

**użyteczność**

- TK *dobro użyteczne*  
*krytyka użyteczności*

**używanie osoby**

- NU *wykorzystywanie osoby*
- TK *cnota czystości*  
*miłość pożądania*  
*norma personalistyczna*  
*podmiot*  
*przedmiot*  
*subiektywizm*
- TS *krytyka użyteczności*
- TW *konsumpcjonizm*  
*środek do celu*

**wada**

- TS *sprawność*

### wady

TS sprawności działania

### wartości seksualne

TK konsumpcjonizm

### wartość moralna

NU *ocena moralna*

TK dobro

dobro godziwe  
obiektywność  
odpowiedzialność  
poznanie  
wartość ontyczna

TS etyka personalistyczna

TW resentyment

### wartość ontyczna

TK wartość moralna

### wartość osoby

TK miłość upodobania

### wartość seksualna

TK afirmacja wartości osoby jako  
osoby  
subiektywizm wartości

### wdowieństwo

TK małżeństwo

### węzeł małżeński

TK separacja

### wiedza

U poznanie

### wielodzietność

U rodzina wielodzietna

### wielodzietność

TK dzietność

metody naturalnego planowania  
rodziny  
prokreacja sztuczna

TS rodzicielstwo

### wielżeństwo

U poligamia

### wierność małżeńska

TK małżeństwo

### więź rodzinna

TK zespoły zaburzeń po aborcji

### wkładka domaciczna

U wkładka wewnątrzmaciczna

### wkładka wewnątrzmaciczna

NU *spirala*

*wkładka domaciczna*

TS środki wczesnoporonne

### władza duchowa

TK rozum

wola

### władza rodzicielska

TK rozwód

### wola

NU *chęć*

*pragnienie*

TK afirmacja wartości osoby jako  
osoby  
resentyment  
władza duchowa  
wychowanie miłości

TS natura osoby  
 TW autodeterminacja  
 czyn  
 tworzenie

### wolność

TK autonomia moralna  
 dar z siebie  
 dominium altum  
 miłość  
 TS czyn

### współżycie seksualne

U akt małżeński

### wstrzemięźliwość

NU *abstynencja*  
*opanowanie*  
*umiarkowanie*  
 TK rodzicielstwo  
 wstrzemięźliwość okresowa  
 TS cnota czystości

### wstrzemięźliwość okresowa

TK wstrzemięźliwość

### wybór

U autodeterminacja

### wychowanie

TK afirmacja wartości osoby jako  
 osoby  
 sprawiedliwość  
 wychowanie miłości

### wychowanie miłości

TK cnota miłości  
 rozum

wola  
 wychowanie  
 TS miłość  
 TW przeżycie miłości

### wychowanie w rodzinie

U rodzina (funkcja socjalizacyjno-  
 -wychowawcza)

### wychowanie w rodzinie

TK macierzyństwo  
 ojcostwo  
 rodzina

### wykorzystywanie osoby

U używanie osoby

### zaleta

U cnota

### zamążpójście

U małżeństwo

### zapłodnienie

TK antykoncepcja  
 dziecko poczęte  
 metody naturalnego planowania  
 rodziny

### zapłodnienie in vitro

U prokreacja sztuczna

### zapłodnienie pozaustrojowe

U prokreacja sztuczna

### zapłodnienie "w probówce"

U prokreacja sztuczna

### zasada miłowania osoby

U norma personalistyczna

### **zasada użyteczności**

- TK dobro użyteczne
- TS krytyka utilitaryzmu
- TW przyjemność

### **zdolności działaniowe**

- U sprawności działaniowe

### **zespoły zaburzeń po aborcji**

- TK macierzyństwo  
więź rodzinna
- TS aborcja
- TW rozpacz postaborcyjna  
syndrom postaborcyjny

### **zgoda małżeńska**

- TK małżeństwo

### **zharmonizowanie egoizmów**

- TK miłość cielesna  
miłość wzajemna
- TS egoizm

### **zło**

- U dobro

### **zmysłowość**

- TK czułość  
egoizm uczuć  
miłość pożądania  
subiektywizm uczuć  
subiektywność  
tworzenie  
zmysłowość

### **znajomość**

- U poznanie

### **związek**

- U relacja

### **związek egzogamiczny**

- U egzogamia

### **związek endogamiczny**

- U endogamia

### **związek małżeński**

- U małżeństwo (socjologia)

### **związek partnerski**

- U małżeństwo

### **związki egzogamiczne**

- U egzogamia

### **związki endogamiczne**

- U endogamia

### **życie**

- TK aborcja  
rodzina

### **życie nadprzyrodzone**

- TK macierzyństwo duchowe  
rodzicielstwo odpowiedzialne

### **życzliwość**

- U miłość życzliwości

## 2. DEFINICJE I UWAGI

### **krytyka utylitaryzmu**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **rodzina rozbita**

w sensie ścisłym pojęcie "rodzina rozbita" odnosi się do rodziny, która formalnie nie została rozwiązana, chociaż przestała funkcjonować jako rodzina. W szerszym i bardziej powszechnym znaczeniu przez rodzinę rozbitą rozumie się taką rodzinę, która nie odniosła sukcesu w wymiarze trwałości (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 400 (Hasło: Rodzina rozbita))

### **aborcja**

polega na spowodowaniu śmierci dziecka poczętego i zakończeniu ciąży u jego matki, w następstwie podjętych z premedytacją działań. Najczęściej jest wykonywana chirurgicznie, metodą wyżeczkowania lub wyssania zawartości macicy ciężarnej (dziecko poczęte + łożysko i błony płodowe) (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.345-345 (Hasło: Poronienie sztuczne (nauki świeckie), I. Pojęcie))

### **adopcja**

### **afirmacja wartości osoby jako osoby**

wartość samej osoby należy wyraźnie odróżnić od różnych wartości, które tkwią w osobie. Afirmacja wartości osoby, w której znajduje odzwierciedlenie pełna prawda o przedmiocie miłości, wyznacza główne tereny moralności seksualnej. Z jednej strony idzie ona w kierunku pewnego opanowania tych przeżyć, których bezpośrednim źródłem jest zmysłowość i uczuciowość człowieka. Drugi kierunek, w którym

## akt małżeński

---

rozwiija swą działalność afirmacja wartości osoby, jest kierunkiem wyboru zasadniczego życiowego powołania. Powołanie życiowe osoby związane jest bowiem na ogół z udziałem innej osoby czy też innych osób w jej życiu (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s. 109-112)

## akt małżeński

zjednoczenie cielesne, do którego małżonkowie nabyli prawo mocą sakramentu małżeństwa. Akt ten z natury swojej służy poczęciu nowego człowieka i oznacza udział w działaniu Boga-Stwórcy (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 15 (Hasło: Akt małżeński, V. Cele))

## alteri incommunicabilis

oddanie siebie, swojej własnej osoby, może być pełnowartościowe tylko wówczas, gdy jest udziałem i dziełem woli. Dzięki swej wolnej woli osoba jest panią siebie samej (sui iuris), jest kimś nieodstępnym i nieprzekazywalnym (alteri incommunicabilis) (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s. 113)

## antykoncepcja

świadome zniszczenie możliwej płodności jednego lub więcej aktów seksualnych. Celem antykoncepcji jest niedopuszczenie do powstania nowego życia, co może dokonywać się przy pomocy środków technicznych lub bez nich (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 18 (Hasło: Antykoncepcja, I. Ogólna charakterystyka))

## autodeterminacja

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

## autonomia moralna

## B.Mill

## bezdziethość

bezdziethość to nieposiadanie dzieci. Mówimy o bezdziethym małżeństwie, bezdziethym kobiecie, bezdziethym mężczyźnie. W tym znaczeniu bezdziethość oznacza stwierdzenie pewnego faktu innego niż zgodne z naturą oczekiwania pod adresem dojrzałego fizycznie człowieka, że będzie uczestniczył w przedłużaniu życia gatunku ludzkiego (Wychowanie do życia w rodzinie. Słownik pojęć. Red. K. Ostrowska. Kraków 2004, s.64 (Hasło: Bezdziethość))

**bezinteresowność**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**bigamia**

pozostawanie jednej osoby w prawnym związku małżeńskim z dwoma partnerami  
(<http://pl.wikipedia.org/wiki/Bigamia> [online; dostęp 2008-08-28])

**bioetyka**

**biologia**

**celibat**

**choroby genetyczne**

**chromosomy**

**chrześcijaństwo**

**ciało**

**ciąża**

**cnota**

**cnota**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**cnota czystości**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**cnota miłości**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**cnota roztropności**

**cnota umiarkowania**

**cnoty ludzkie**

**cnoty moralne**

**cnoty nabyte**

**cnoty naturalne**

**cnoty wlane**

**cytogenetyka**

**cytogenetyka**

**człowiek chory w rodzinie**

**czułość**

wyraza z odczucia sytuacji wewnętrznej drugiej osoby i zmierza do czynnego zakomunikowania własnej bliskości względem tej osoby oraz jej sytuacji. Wyraża się ona w pewnych czynkach zewnętrznych, które przez sam swój charakter odzwierciedlają owo wewnętrzne przybliżenie do drugiego "ja" (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.180)

**czyn**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **czyn wewnętrzny**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **czyn zewnętrzny**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **dar z siebie**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **dar życia**

### **dary Ducha Świętego**

### **demografia**

nauka o prawidłowościach rozwoju ludności w konkretnych warunkach gospodarczych i społecznych badanego terytorium, zajmuje się statystyczno-analitycznym opisem stanu i struktury ludności oraz badaniem i oceną zmian wynikających z dotychczasowego i przewidywanego ruchu naturalnego i wędrownego. Jej nazwa pochodzi od greckich słów: demos - lud, grapheia - opis (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **demografia ekonomiczna**

subdyscyplina demografii - kierunek zajmujący się ekonomicznym uwarunkowaniem i konsekwencjami procesów demograficznych (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **demografia historyczna**

zajmuje się opracowywaniem metod pomiaru oraz opisu struktur i procesów demograficznych w minionych okresach, których świadectwem są często tylko niekompletne dane statystyczne (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **demografia matematyczna**

nauka o metodach pomiaru i predykcji procesów demograficznych za pomocą wyspecjalizowanego aparatu matematyczno-statystycznego (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **demografia ogólna**

subdyscyplina demografii, której tradycyjnym przedmiotem jest zarówno rozwiązywanie problemów teoretycznych dotyczących pomiaru, jak i opis struktur oraz procesów demograficznych. (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **demografia opisowa**

zajmuje się naukowym opisem struktur i procesów demograficznych (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **demografia potencjalna**

posługuje się własnym systemem pomiaru i oceny procesów demograficznych, nadając każdemu człowiekowi wagę zależną od jego płci, wieku i ewentualnie innych cech. Wagą jest tu długość dalszego przeciętnego trwania życia (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **demografia społeczna**

subdyscyplina demografii - kierunek zajmujący się społecznym uwarunkowaniem i konsekwencjami procesów demograficznych (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s. 13)

### **diagnostyka prenatalna**

### **DNA**

### **dobro**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **dobro godziwe**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **dobro użyteczne**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **dobro wspólne**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **doktryny demograficzne**

subdyscyplina demografii - kierunek zajmujący się formułowaniem teorii rozwoju ludności (Holzer J. Z. Demografia. Wyd. 6 zmienione. Warszawa 2003, s.13)

### **dominium altum**

### **druga natura człowieka**

### **duszpasterstwo rodzin**

### **dyspozycja (osobista)**

### **dyspozycje pożądliwe (passiones)**

### **dyspozycje sprawnościowe (habitus)**

### **dziecko**

#### **dziecko poczęte**

jest potomkiem ludzkich rodziców, od momentu poczęcia. Termin ten stosowany jest do okresu życia od poczęcia istoty ludzkiej do narodzin dziecka. Jednakże pojęcie "dziecko poczęte" podkreśla moment rozpoczęcia życia osobniczego (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 110-111 (Hasło: Dziecko poczęte (pojęcie)))

#### **dziedziczenie bilateralne**

dziedziczeniem bilateralnym nazywa się dziedziczenie dwustronne, po linii ojca i matki ([http://wikipedia.org/wiki/Dziedziczenie\\_bilateralne](http://wikipedia.org/wiki/Dziedziczenie_bilateralne) [online; dostęp 2008-08-28])

### **dziedziczenie matrylinearne**

dziedziczenie dokonujące się po linii matki. Dziecko dziedziczy nazwisko, majątek, prestiż czy też pozycję społeczną po matce ([http://pl.wikipedia.org/wiki/Dziedziczenie\\_matrylinearne](http://pl.wikipedia.org/wiki/Dziedziczenie_matrylinearne) [online; dostęp 2008-08-28])

### **dziedziczenie patrylinearne**

dziedziczenie dokonujące się po linii ojca. Dziecko dziedziczy nazwisko, majątek, prestiż czy też pozycję społeczną po ojcu ([http://pl.wikipedia.org/wiki/Dziedziczenie\\_patrylinearne](http://pl.wikipedia.org/wiki/Dziedziczenie_patrylinearne) [online; dostęp 2008-08-28])

### **dziedziczność**

### **dziatność**

### **dziewictwo konsekrowane**

### **egoizm**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **egoizm uczuć**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **egoizm zmysłów**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **egzogamia**

reguła nakazująca jednostce wybierać sobie małżonka poza grupą, do której należy. Pewne formy egzogamii mogą czasem powstawać wewnątrz społeczności endogamicznych, jako np. egzogamia rodowa. Egzogamię tłumaczy się względami biologicznymi (skutki związków między krewnymi) i społecznymi (chęć wymiany między grupami rodzinnymi) (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Egzogamia> [online; dostęp 2008-08-28])

### **embriologia**

## **embrion**

### **endogamia**

reguła nakazująca jednostce zawieranie małżeństw (dobieranie sobie partnera) wewnątrz grupy, do której należy. Endogamia występuje zazwyczaj w społeczeństwach uwarstwionych, służy względem prestiżowym i utrwała zróżnicowanie etniczne (kastowość) (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Endogamia> [online; dostęp 2008-08-28])

## **etyka**

### **etyka personalistyczna**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

## **eugenika**

## **Ewangelia**

### **FIVET heterologiczny**

technika podjęta dla uzyskania poczęcia ludzkiego poprzez połączenie w probówce gamet pobranych przynajmniej od jednego dawcy różnego niż małżonek (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.493-495 (Hasło: Zapłodnienie pozaustrojowe))

### **FIVET homologiczny**

technika podjęta dla uzyskania poczęcia ludzkiego poprzez połączenie w probówce gamet małżonków związanych węzłem małżeńskim (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 493-495 (Hasło: Zapłodnienie pozaustrojowe))

## **genealogia**

### **genetyka**

nauka o przekazywaniu cech dziedzicznych organizmom potomnym wraz z nauką o genach, które stanowią materialne podłoże warunkujące ujawnianie się cech (Skowron S. Dziedziczność Warszawa 1960, s.25)

## **genetyka molekularna**

### **genotyp**

#### **geny**

materiałowe nośniki cech dziedzicznych, które determinują ich ujawnianie się. Rozstrzygają one nie tylko o różnicowaniu się cech dziedzicznych w okresie rozwoju zarodkowego i płodowego, ale także o ich ekspresji w ciągu całego życia (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.151-152 (Hasło: Geny))

#### **grupa społeczna**

zbiór co najmniej trzech osób (w niektórych ujęciach teoretycznych dwóch), którego członkowie współdziałają ze sobą na zasadzie odrębności od innych, w celu zaspokajania własnych potrzeb i osiągania celów. Charakteryzuje się ona trwałą strukturą i względnie jenolitym systemem norm i wartości ([http://pl.wikipedia.org/wiki/Grupa społeczna](http://pl.wikipedia.org/wiki/Grupa_spo%C5%82eczna) [online; dostęp 2008-08-28])

#### **inseminacja sztuczna heterologiczna**

technika podjęta dla uzyskania poczęcia ludzkiego poprzez przeniesienie do narządów rodnych kobiety spermy wcześniej pobranej od dawcy różnego niż małżonek (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.493-495 (Hasło: Zapłodnienie pozaustrojowe))

#### **inseminacja sztuczna homologiczna**

technika podjęta dla uzyskania poczęcia ludzkiego poprzez przeniesienie spermy małżonka wcześniej pobranej do narządów rodnych żony (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 493-495 (Hasło: Zapłodnienie pozaustrojowe))

#### **instytucja**

termin ten odnosi się do bardzo trwałych elementów ładu społecznego (np. rodzina, własność, prawo), uregulowanych i usankcjonowanych form działalności (np. nauka, szkolnictwo, sądownictwo), uznanych sposobów rozwiązywania problemów współpracy i współżycia (np. małżeństwo, rozwód, kredyt, arbitraż), niektórych organizacji formalnych pełniących w społeczeństwie określone funkcje (np. szpital,

więzienie, fabryka, urząd) (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Instytucja> [online; dostęp 2008-08-28])

**instytucja prawa naturalnego**

**inżynieria genetyczna**

**istota**

**karmienie naturalne**

**kobieta**

**koleżeństwo**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**komunia mężczyzn i kobiety**

**komunia osób**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**konsumpcjonizm**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**Kościół domowy**

**krytyka sytuacjonizmu**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**lenistwo**

### **macierzyństwo**

w znaczeniu cielesnym, biologicznym, polega na posiadaniu dziecka, któremu przekazało się życie. Macierzyństwo nie ogranicza się jednak tylko do funkcji biologicznej, ale sięga głębiej. Polega ono także na "rodzeniu" w sensie duchowym (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 220 (Hasło: Macierzyństwo (aspekt antropologiczny)))

### **macierzyństwo duchowe**

obraca się w sferze ducha w porządku przyrodzonym i nadprzyrodzonym. Teologia rozprawiając o macierzyństwie duchowym, rozpatruje je w porządku nadprzyrodzonym i rozumie je jako przekazywanie życia Bożego (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999. s. 221 (Hasło: Macierzyństwo duchowe))

### **macierzyństwo zastępcze**

to wypełnienie roli matki wobec dziecka (dzieci), urodzonego przez inną kobietę. Ma ono miejsce wówczas, gdy mamy do czynienia z dziećmi osieroconymi na skutek śmierci rodziców (sieroctwo naturalne) lub w przypadku, gdy rodzice żyją, lecz z różnych powodów nie mogą, lub nie chcą wypełniać swojej misji rodzicielskiej (sieroctwo społeczne) (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.222 (Hasło: Macierzyństwo zastępcze))

### **maltuzjanizm**

w demografii określenie koncepcji a także ideologii i ruchów społecznych nawiązujących do teorii ludnościowej sformułowanej w 1798 r. przez T. R. Malthusa. Maltuzjanizm opowiada się za osłabieniem tempa przyrostu ludności za pomocą środków "moralnej wstrzemięźliwości" czyli środków regulujących liczbę lub proporcję osób zdolnych do utworzenia rodziny i tym samym - do prokreacji (Okólski M. Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie. Warszawa 2005, s. 207)

### **małżeństwo**

trwała, zobiektywizowana, otwarta na przekazywanie życia wspólnota mężczyzny i kobiety związanych relacjami wolnego, całkowitego, wzajemnego daru z siebie. Inaczej monogamiczny i nierozzerwalny związek mężczyzny i kobiety, będący instytucją prawa naturalnego, dający im moralne uprawnienia i obowiązki do integralnego rozwoju osobowego oraz zmierzający do zrodzenia i wychowania potomstwa, będącego owocem wzajemnej miłości. Przymierze małżeńskie, zawarte pomiędzy osobami ochrzczonymi, zostało przez Jezusa Chrystusa podniesione do godności

sakramentu. Stąd też małżeństwo jest związkiem sakramentalnym [por. KKK 1601] (Katechizm Kościoła Katolickiego. Poznań 1994, s.379; Nauki o rodzinie w służbie ewangelizacji. Red. K. Majdański. Warszawa-Łomianki 1995, s.71)

## **małżeństwo niesakramentalne**

### **małżeństwo (socjologia)**

związek mężczyzny i kobiety stanowiący uniwersalną instytucję społeczną i prawną, stanowiącą podstawę rodziny (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Małżeństwo> [online; dostęp 2008-08-28])

## **manipulacje genetyczne**

## **Maryja**

## **mądrość**

## **mentalność antynatalistyczna**

### **metoda owulacyjna**

rozpoznawanie fazy płodności opiera się tu na obserwacji objawu śluzu, który towarzyszy dojrzewaniu pęcherzyka jajnikowego i poprzedza wystąpienie jajczkowania (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 293 (Hasło: Naturalne planowanie rodzin, I. Metoda owulacyjna))

### **metoda ścisła termiczna**

metoda jednowskaźnikowa, podczas stosowania której wykorzystywane są pomiary tzw. podstawowej temperatury ciała (p.t.c.). Metoda ta pozwala jedynie na rozpoznanie niepłodności poowulacyjnej niezależnie od długości cyklu (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.294-295 (Hasło: Naturalne planowanie rodziny, III. Metoda termiczna))

### **metody naturalnego planowania rodziny**

obserwacja naturalnych czyli fizjologicznych objawów i symptomów wyznaczających okresy niepłodności i okres płodności w cyklu miesięczkowym. Metody te określają początek i koniec fazy płodności, co pozwala na zaplanowanie, odłożenie

czy rezygnację z poczęcia dziecka (Wychowanie do życia w rodzinie. Słownik pojęć. Red. K. Ostrowska. Kraków 2004, s. 148 (Hasło:Metody naturalne))

### **metody objawowo-termiczne**

istnieje cały szereg metod (odmian) naturalnego planowania rodziny, które wykorzystują pomiary podstawowej temperatury ciała (p.t.c), obserwację objawu śluzu i kalkulację, a niektóre z nich samoobserwację szyjki macicy. Poszczególne odmiany tej metody, w zależności do autora i kraju, różnią się sposobem prowadzenia kart obserwacji cyklu, innymi liniami pomocniczymi i stosunkowo mało istotnymi różnicami w sformułowaniach kryteriów rozpoznawania faz płodności i niepłodności cyklu. Wielość metod stwarza pewne trudności ich użytkownikom i nie jest możliwe ich całościowe omówienie (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.293-294 (Hasło: Naturalne planowanie rodziny, II. Metody objawowo-termiczne))

### **mężczyzna**

#### **miłość**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **miłość cielesna**

#### **miłość dwustronna**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **miłość jednostronna**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **miłość małżeńska**

#### **miłość oblubieńcza**

polega z jednej strony na oddaniu osoby, z drugiej zaś na przyjęciu tego oddania. Potrzeba ta krystalizuje się pomiędzy kobietą a mężczyzną również w oddaniu cielesnym i w pełnym współżyciu seksualnym - tu posiada swoją naturalną wielkość. Miarą tej wielkości jest wartość osoby, która daje siebie, a nie tylko skala rozkoszy zmysłowo-seksualnej, która z tym oddaniem się łączy (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s. 115)

### **miłość płodna**

### **miłość pożądania**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **miłość upodobania**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **miłość wzajemna**

miłość jest z natury swej wzajemna: ten, kto umie przyjmować, umie też dawać; chodzi oczywiście o taką umiejętność, która jest symptomatyczna dla miłości. Umiejętność dawania i przyjmowania posiada taki mężczyzna, którego stosunek do kobiety przeniknięty jest gruntowną afirmacją wartości osoby tej kobiety; posiada tę umiejętność również taka kobieta, której stosunek do mężczyzny przeniknięty jest afirmacją wartości tego mężczyzny (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s. 115)

### **miłość życzliwości**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **monogamia**

małżeństwo jednego mężczyzny i jednej kobiety. Współcześnie najpopularniejszy typ małżeństwa rozpowszechniony wraz z ekspansją cywilizacji zachodnioeuropejskiej (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Monogamia> [online; dostęp 2008-08-28])

### **natura**

### **natura osoby**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **naturalne dyspozycje osoby**

### **nauki społeczne**

ogólna nazwa grupy dyscyplin naukowych, których przedmiotem jest społeczeństwo i stosunki międzyludzkie. Granice dyscyplin nie zawsze są jasno określone. (Słownik socjologii i nauk społecznych. Red. G. Marshall, red. wyd. pol. M. Tabin. Warszawa 2005, s.206 (Hasło: Nauki społeczne))

### **neomaltuzjanizm**

w demografii oznacza zbiór koncepcji wyrosłych z teorii ludnościowej T. R. Malthusa i maltuzjanizmu uzupełnionych w świetle stanu wiedzy w końcu XIX w. i w XX w. Opowiada się za ograniczeniem przyrostu ludności poprzez kontrolę urodzeń. (Okólski M. Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie. Warszawa 2005, s. 207-208)

### **nierozzerwalność małżeństwa**

### **norma moralna**

### **norma personalistyczna**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **obezpłodnienie trwałe**

działanie pozbawiające kobietę lub mężczyznę zdolności prokreacyjnej. W przypadku kobiety dokonuje się podwiązania jajowodów, niekiedy ich przecięcia i podwiązania lub wycięcia. U mężczyzny ma miejsce wycięcie nasieniowodów lub ich podwiązanie. Przywrócenie płodności, zależnie od sposobu sterylizacji wynosi u kobiet ok. 50%, a u mężczyzn 20 -30%. Zabieg ten jest zabiegiem chirurgicznym wymagającym odpowiedniego znieczulenia i - jak każdy poważny zabieg - niesie w sobie pewne ryzyko powikłań ([http://www.opoka.org.pl/biblioteka/1/ID/9810V\\_05.html](http://www.opoka.org.pl/biblioteka/1/ID/9810V_05.html) [online, dostęp 2008-08-28])

### **obiektywizacja**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **obiektywność**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

## **oblubieńczość małżeńska**

### **odpowiedzialność**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **ojcostwo**

jest specyficzną rolą (powołaniem) mężczyzny i oznacza: zajęcie właściwego sobie miejsca w małżeństwie i rodzinie; poczęcie dziecka (dzieci); otoczenie tych dzieci i ich matki miłością; utrzymanie i wyżywienie członków rodziny; dzieło wychowania dzieci (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 318-321 (Hasło: Ojciec, III. Ojcostwo (ogólna charakterystyka))

### **ojcostwo duchowe**

### **ojcostwo zastępcze**

### **osoba**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **osoba Boska**

### **personalizm**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **piękno**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **planowanie rodziny**

proces projektowania wielkości rodziny przez osoby wchodzące w związek małżeński. Planowanie rodziny to przewidywanie pożądanej przez rodziców liczby dzieci, czasu ich narodzin, okresu dzielącego urodzenie kolejnych dzieci (Wychowanie do życia w rodzinie. Słownik pojęć. Red. K. Ostrowska. Kraków 2004, s. 89 (Hasło: Planowanie rodziny))

płodność

---

**płodność**

**płodność**

**płod**

**poczęcie dziecka**

**podmiot**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**pokrewieństwo**

**poliandria**

związek jednej kobiety z wieloma mężczyznami (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Poligamia> [online; dostęp 2008-08-28])

**poligamia**

w odróżnieniu od monogamii, jest to forma małżeństwa, w której osób jednej płci może być więcej (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Poligamia> [online; dostęp 2008-08-28])

**poligynia**

związek jednego mężczyzny z wieloma kobietami (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Poligamia> [online; dostęp 2008-08-28])

**polityka ludnościowa**

fragment polityki społecznej wyodrębniony ze względu na kryteria przedmiotowe, wyrażający i urzeczywistniający solidarną troskę wszystkich podmiotów życia zbiorowego o zabezpieczenie biologicznej egzystencji społeczeństwa. Do polityki tej zalicza się zespół wewnętrznie spójnych przedsięwzięć, które zmierzają do wywołania pożądanych zmian w stanie, strukturze i rozmieszczeniu ludności oraz do wspomagania małżonków w podejmowaniu i realizacji ich wolnych decyzji rodzicielskich. Celem polityki ludnościowej jest stwarzanie warunków dla zabezpieczenia trwałej zastępowalności pokoleń (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.339 (Hasło: Polityka populacyjna))

**popęd seksualny**

**poradnia rodzinna**

**poradnictwo małżeńskie i rodzinne**

**poród**

**powinowactwo**

**powołanie małżeńskie**

**powołanie rodzicielskie**

**poznanie**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**pożądliwość ciała**

**prawda**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**prawo do życia**

**pro life**

**prognozy demograficzne**

analizy przebiegu zjawiska w przyszłości, zgodne z regułami badania naukowego. Obejmują one konstrukcję modelu badanego zjawiska ludnościowego, a także hipotezy dotyczące zmian tego mechanizmu i reguły weryfikacji poprawności (trafności) tych założeń (Okólski M. Demografia. Podstawowe pojęcia, procesy i teorie w encyklopedycznym zarysie. Warszawa 2005, s. 51-52)

## **prokreacja**

### **prokreacja sztuczna**

zastosowanie metod technicznych dla uzyskania poczęcia ludzkiego. Polega ono na operacyjnym pobraniu komórki jajowej z organizmu kobiety i połączeniu jej z plemnikiem męskim. Jeśli nastąpi zapłodnienie i dojdzie do podziałów komórki, to wówczas tak powstałą zygotę przenosi się do macicy matki (tzn. kobiety, której komórka jajowa została użyta do zapłodnienia) (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 493-494 (Hasło: Zapłodnienie pozaustrojowe))

### **prokreacja sztuczna**

#### **przedmiot**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **przeżycie miłości**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **przyjaźń**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **przyjemność**

łączy się zawsze z konkretnym czynem, z samej swej istoty jest dobrem tylko aktualnym i tylko danego podmiotu, nie jest dobrem ponad-podmiotowym, transsubiektywnym. Występuje w różnych postaciach czy odcieniach - w zależności od tego, z jakimi przeżyciami emocjonalno-afektywnymi się wiąże - bądź więc jako zmysłowe nasycenie, bądź też jako uczuciowe zadowolenie lub jako głęboka, gruntowna radość. (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.34-39)

#### **przykazanie miłości**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **przymierze małżeńskie**

## **relacja**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

## **resentyment**

polega na błędnym, wypaczonym stosunku do wartości. Jest to brak obiektywizmu w ocenie i wartościowaniu, a źródła jego leżą w słabej woli. Wyższa wartość domaga się większego wysiłku woli, jeśli chcemy ją osiągnąć. Aby subiektywnie zwolnić się z tego wysiłku, pomniejszamy znaczenie danej wartości, widzimy w niej wręcz jakieś zło, choć obiektywizm zobowiązuje do uznania dobra (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s. 129)

## **rodzeństwo**

## **rodzicielstwo**

### **rodzicielstwo odpowiedzialne**

Biorąc najpierw pod uwagę procesy biologiczne, odpowiedzialne rodzicielstwo oznacza znajomość i poszanowanie właściwych im funkcji, rozum ludzki bowiem odkrywa w zdolności dawania życia prawa biologiczne, które są częścią osoby ludzkiej. Uwzględniając warunki fizyczne, ekonomiczne, psychologiczne i społeczne, należy uznać, że ci małżonkowie realizują odpowiedzialne rodzicielstwo, którzy kierując się roztropnym namysłem i wielkodusznością, decydują się na przyjęcie liczniejszego potomstwa, albo też, dla ważnych przyczyn i przy poszanowaniu nakazów moralnych, postanawiają okresowo lub nawet na czas nieograniczony, unikać zrodzenia dalszego dziecka. Do zadań odpowiedzialnego rodzicielstwa należy, aby małżonkowie uznali swe obowiązki wobec Boga, wobec siebie samych, rodziny i społeczeństwa, przy należytych zachowaniu porządku rzeczy i hierarchii wartości. Oznacza rozpoznanie i podjęcie przez małżonków swojego powołania do przekazywania życia i wychowania dzieci ze świadomością odpowiedzialności przed Bogiem-Stwórcą, w którego stwórczych i zbawczych planach mężczyzna i kobieta uczestniczą przez zawarcie małżeństwa (Paweł VI. Encyklika o zasadach moralnych w dziedzinie przekazywania życia ludzkiego *Humanae vitae*; Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego. Red. J. Nagórny i K. Jeżyna. Radom 200, s. 370 Hasło: (Odpowiedzialne rodzicielstwo))

### **rodzicielstwo samotne**

łączy się z brakiem udziału w wychowaniu i opiece nad dzieckiem jednego z rodziców. Mogą to być rodziny z matką lub z ojcem. Najczęściej występującą formą

jest samotne rodzicielstwo matki (Wychowanie do życia w rodzinie. Słownik pojęć. Red. K. Ostrowska. Kraków 2004, s.112 (Hasło: Samotne rodzicielstwo))

### **rodzina**

w ujęciu węższym: zespół osób powiązanych ze sobą relacjami małżeństwa, rodzicielstwa czy adopcji, tworzących określoną strukturę władzy, posiadania oraz autorytetu; w ujęciu szerszym: zespół osób związanych relacjami małżeństwa, pokrewieństwa (także adopcji) i powinowactwa, jednak bez skonkretyzowanych form strukturalnych. Ujęcie teologiczne: "Głęboka wspólnota życia i miłości małżeńskiej ustanowiona przez Stwórcę i unormowana Jego prawami, zawiązuje się przez przyznanie małżeńskie, czyli przez nieodwołalną zgodę osobową" [KDK 48a]; jest prawdziwym sanktuarium życia (...), miejscem, w którym życie - dar Boga - może w sposób właściwy być przyjęte i chronione (...), może też rozwijać się zgodnie z wymogami prawdziwego ludzkiego wzrostu" [CA 39]; "(...) jest prowadzona oraz ubogacana przez odkupieńczą moc Chrystusa i zbawcze działanie Kościoła, tak, aby skutecznie prowadzić małżonków do Boga" [KDK 48b] (Nauki o rodzinie w służbie ewangelizacji. Red. K. Majdański. Warszawa-Łomianki 1995, s. 72)

### **rodzina duża**

tradycyjna, patriarchalna, o ściśle instytucjonalnym charakterze, skupiająca przynajmniej kilka rodzin małych oraz samotnych ludzi; wszyscy członkowie są bezwzględnie podporządkowani głowie rodziny (Z. Tyszka, Z metodologii badań socjologicznych nad rodziną, Poznań 1991, w: W. Pomykało (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina duża rozproszona**

rozproszona rodzina duża - kategoria, krąg lub grupa rozproszonych krewnych (w zależności od stopnia ich wspólnoty i zażyłości); małżeństwo oraz rodziny ich bliższych i dalszych krewnych (a także ewentualnie krewni stanu wolnego) mieszkają oddzielnie i prowadzą osobne gospodarstwa domowe; często, zwłaszcza bliżsi krewni (mimo przestrzennego rozproszenia), tworzą dość spójny krąg rodzinny, oparty na więzi pokrewieństwa i powinowactwa (Z. Tyszka, Z metodologii badań socjologicznych nad rodziną, Poznań 1991, w: W. Pomykało (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina duża zredukowana**

zredukowana rodzina duża (poszerzona rodzina mała) - najczęściej jest to mąż, żona, ich dzieci i rodzice, niekiedy niedorośle i nie usamodzielnione rodzeństwo któregoś ze współmałżonków; w rodzinie tej władza nie zawsze spoczywa w rękach

najstarszego mężczyzny w rodzinie (Z. Tyszka, Z metodologii badań socjologicznych nad rodziną, Poznań 1991, w: W. Pomykało (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina (funkcja emocjonalno-ekspresyjna)**

funkcja emocjonalno-ekspresyjna - analizie w rodzinie podlega wzrost rangi uczuć wyższych (miłość), jakość dostarczanego wsparcia emocjonalnego człowieka ze strony pozarodzinnych grup wspólnotowych; zapewnienie przez rodzinę poczucia bezpieczeństwa, higieny psychicznej, równowagi emocjonalnej jednostki, umożliwienie ekspresji osobowości (niepowtarzalnych cech jednostki) i aprobowanie jej (Tyszka Z. Socjologia rodziny. Warszawa 1976)

### **rodzina (funkcja kontrolna)**

funkcja kontrolna - analizie podlega formalna i nieformalna kontrola rodziny nad jej członkami (autonomizacja członków, czas przebywania poza domem, normy i sposoby właściwego postępowania (Tyszka Z. Socjologia rodziny. Warszawa 1976)

### **rodzina (funkcja materialno-ekonomiczna)**

funkcja materialno-ekonomiczna - analizie w rodzinie podlegają możliwości zarobkowania i partykularyzacja dochodów członków rodziny (zarobkowanie obojga lub jednego małżonka, włączenie dorastających dzieci w utrzymanie rodziny) (Tyszka Z. Socjologia rodziny. Warszawa 1976)

### **rodzina (funkcja produkcyjna)**

rodzina realizując funkcję produkcyjną dostarcza społeczeństwu pracowników, przyczynia się do zwiększenia twórczych i wytwórczych sił (Rodzina i dziecko. Red. M. Ziemska. Warszawa 1986)

### **rodzina (funkcja prokreacyjna)**

funkcja ta oznacza, że jest to jedyna grupa społeczna rozszerzająca się dzięki procesom biologicznym, dostarczając nowych członków dla swojej grupy i całego społeczeństwa (Rodzina i dzie i dziecko. Red. M. Ziemska. Warszawa 1986)

### **rodzina (funkcja psycho-higieniczna)**

rodzina realizując funkcję psycho-higieniczną zapewnia jej członkom poczucie stabilizacji, bezpieczeństwa, możliwość wymiany emocjonalnej, stwarza warunki dla rozwoju osobowości, dojrzałości emocjonalnej i równowagi psychicznej (Rodzina i dziecko. Red. M. Ziemska. Warszawa 1986)

### **rodzina (funkcja seksualna)**

funkcja seksualna - analizie w rodzinie podlega ilość przedmażeńskich i pozamażeńskich kontaktów seksualnych, mażeńskie współżycie seksualne pod kątem jakości przeżyć i pełnej satysfakcji małżonków (Tyszką Z. Socjologia rodziny. Warszawa 1976)

### **rodzina (funkcja socjalizacyjno-wychowawcza)**

funkcja socjalizacyjno-wychowawcza - analizie w rodzinie podlega zakres oddziaływania w zakresie przekazywania norm i sposobów właściwego postępowania (zawężony lub poszerzony na skutek działania innych instytucji); rola rodziny w dostarczaniu odpowiedniego systemu wartości i zainteresowań, umożliwiających dokonanie przez młodych ludzi, odpowiedniej selekcji, emancypacja dzieci, a zwłaszcza młodzieży, różnicowanie się postaw życiowych i działań wychowawczych matek i ojców (indywidualizacja oddziaływań) (Tyszką Z. Socjologia rodziny. Warszawa 1976)

### **rodzina (funkcja socjalizująca)**

funkcja socjalizująca rodziny polega na wprowadzaniu w społeczeństwo najmłodszych obywateli, przekazywaniu im języka, podstawowych zasad dobrego zachowania obowiązujących w danym społeczeństwie, zwyczajów, obyczajów, przygotowywaniu do pełnienia późniejszych ról społecznych, kształtowaniu świata wartości moralnych i wartości kultury oraz kontrolowaniu postępowania członków (Rodzina i dziecko. Red. M. Ziemska. Warszawa 1986)

### **rodzina (funkcja usługowo-opiekuńcza)**

rodzina realizując funkcję usługowo-opiekuńczą zapewnia jej członkom codzienne usługi (mieszkanie, wyżywienie, odzież) oraz opiekę ludziom starszym lub chorym (Rodzina i dziecko. Red. M. Ziemska. Warszawa 1986)

### **rodzina (funkcje)**

wyspecjalizowane oraz permanentne działania i współdziałania członków rodziny, wynikające z bardziej lub mniej uświadamianych sobie przez nich zadań, podejmowanych w ramach wyznaczonych przez obowiązujące normy i wzory, a prowadzące do określonych efektów głównych i pobocznych (Z. Tyszką, Rodziny współczesne w Polsce, Warszawa 1982, w: W. Pomykało, Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina industrialna**

pojawienie się modelu rodziny industrialnej było ściśle związane z przeobrażeniami sfery i sposobów produkcji (a także ze skutkami tych procesów, a więc takimi zjawiskami jak: migracje o podłożu ekonomicznym i procesy urbanizacyjne) (Korczyński M. Przeobrażenia statusu i roli ojca we współczesnej rodzinie)

### **rodzina mała**

rodzina dwupokoleniowa, preferowana we współczesnej Europie i Ameryce Północnej, w skład której wchodzi jedynie małżonkowie (oboje lub jedno z nich) i dzieci (Z. Tyszka, Z metodologii badań socjologicznych nad rodziną, Poznań 1991, w: W. Pomykało (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina matriarchalna**

autorytet rodziny jest zlokalizowany po stronie matki rodziny (Adamski F. Rodzina między sacrum a profanum. Poznań 1987)

### **rodzina niepełna**

małżeństwo przeddzietne, bezdzietne lub postparentalne; matka z dzieckiem lub dziećmi; ojciec z dzieckiem lub z dziećmi; same dzieci pozostające pod opieką pełnoletniego brata lub siostry (Z. Tyszka, Z metodologii badań socjologicznych nad rodziną, Poznań 1991, w: W. Pomykało (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina nuklearna**

rodzina składająca się z pary małżeńskiej i ich potomstwa, charakterystyczna dla rozwiniętego społeczeństwa nowoczesnego ([http://pl.wikipedia.org/wiki/Rodzina\\_nuklearna](http://pl.wikipedia.org/wiki/Rodzina_nuklearna) [online; dostęp 2008-08-30])

### **rodzina patriarchalna**

autorytet rodziny jest zlokalizowany po stronie ojca rodziny (Adamski F. Rodzina między sacrum a profanum. Poznań 1987)

### **rodzina pełna**

rodzinę pełną tworzą oboje małżonkowie i ich dzieci (Z. Tyszka, Z metodologii badań socjologicznych nad rodziną, Poznań 1991, w: W. Pomykało (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina poszerzona**

rodzina poszerzona jest to rodzina biologiczna z osobą (lub z większą liczbą osób) spokrewnioną (w linii prostej lub bocznej) przynajmniej z jednym członkiem rodziny biologicznej, np. małżeństwo i brat żony; mąż, żona, dzieci i ojciec żony; dziadkowie z wnuczką ("Gospodarstwa domowe i rodziny" - raport GUS)

### **rodzina poszerzona**

rodzina biologiczna z osobą (lub z większą liczbą osób) spokrewnioną (w linii prostej lub bocznej) przynajmniej z jednym członkiem rodziny biologicznej, np. małżeństwo i brat żony; mąż, żona, dzieci i ojciec żony; dziadkowie z wnuczką ("Gospodarstwa domowe i rodziny" - raport GUS)

### **rodzina preindustrialna**

model rodziny preindustrialnej dominował na przestrzeni historii przed rozpoczęciem procesów urbanizacji. Rodzina preindustrialna to rodzina wielopokoleniowa, poszerzona, wielodzietna i patriarchalna. Rodzina ta oprócz funkcji prokreacyjnej i socjalizującej spełnia funkcję ekonomiczną, funkcję zabezpieczenia społecznego oraz funkcję społecznej kontroli (Adamski F. Rodzina między sacrum a profanum. Poznań 1987)

### **rodzina rozbita (socjologia)**

rodzina, która nie odniosła sukcesu w wymiarze trwałości. Rodzina taka kończy swe istnienie nie w sposób naturalny, to jest przez śmierć jednego czy obojgu małżonków, a przez rozwód (Laskowski J. Trwałość wspólnoty małżeńskiej. Warszawa 1987)

### **rodzina (socjologia)**

za C. Kirkpatrickiem "instytucja zawierająca właściwe danej kulturze normy regulujące zachowania seksualne, reprodukcję gatunku, wychowanie dzieci i wzajemne stosunki różnych grup wyróżnionych według wieku, płci i stosunków pokrewieństwa"; za R. Konigiem "grupa łącząca swoich członków w związek intymnego uczucia, współdziałania i wzajemnej pomocy". Obie definicje kładą nacisk na różne aspekty funkcjonowania rodziny, razem dają jednak możliwie pełny jej obraz (Adamski F. Socjologia małżeństwa i rodziny. Wprowadzenie. Warszawa 1984, s. 20)

### **rodzina (struktura)**

strukturę rodziny określa: 1) liczba i rodzaj pokrewieństwa członków rodziny (liczba dzieci i innych krewnych), 2) układ ich pozycji i ról społecznych, przestrzenne

ich usytuowanie, 3) siła więzi instytucjonalnych i psychicznych łączących poszczególnych członków rodziny, świadcząca o większej lub mniejszej spójności (kohezji) rodziny, 4) podział czynności oraz struktura wewnątrzrodzinnej władzy i autorytetów, łącząca się dość ściśle z układem pozycji społecznych, 5) wewnątrzrodzinny rozkład miłości i względów (Z. Tyszka, Z metodologii badań socjologicznych nad rodziną, Poznań 1991, w: W. Pomykało (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1997)

### **rodzina (typy)**

klasyfikacja rodzin ze względu na model przyjęty w określonych warunkach społeczno-gospodarczych i historycznych

### **rodzina wielodzietna**

rodzina posiadająca dużo dzieci; często liczba dzieci jest wyznaczana naturalną płodnością kobiety (Adamski F. Rodzina między sacrum a profanum. Poznań 1987)

### **rodzina wielopokoleniowa**

skupiająca pod jednym dachem więcej niż dwa pokolenia (Adamski F. Rodzina między sacrum a profanum. Poznań 1987)

### **rodzina zastępcza**

grupa ludzi, którzy połączeni są bliskimi więzami. Pełni ona rolę rodziny naturalnej wobec wychowanka. Mogą ją tworzyć ludzie obcy, nie spokrewnieni z wychowankiem, mogą to być również dziadkowie, starsze rodzeństwo, dalsi krewni wychowanka (Szymborska A. Sieroctwo społeczne. Warszawa 1969)

### **rodzina zrekonstruowana**

składa się z małżeństwa lub związku partnerskiego z jednym lub większą liczbą dzieci, z których jedno nie jest wspólnym dzieckiem małżonków (partnerów), tzn. jest naturalnym lub adoptowanym dzieckiem tylko jednego z nich ("Gospodarstwa domowe i rodziny" - raport GUS)

### **rodzinne domy dziecka**

### **rozpacz postaborcyjna**

ma charakter ostrych reakcji, pojawia się w pierwszych trzech miesiącach po aborcji i trwa najczęściej do szóstego miesiąca po tzw. zabiegu. Występuje u kobiet

wrażliwych moralnie, które zostały przez kogoś przymuszone do zabiegu. Objawia się poczuciem wielkiej straty: kobieta przeżywa wielką rozpacz, poczucie krzywdy, ogromny żal do tych, którzy nakłonili ją do podjęcia aborcji. Kobieta doświadcza poczucia osamotnienia, życiowej pustki, oszukania. Pojawia się niechęć do męża, często także i do dzieci. (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999. s.503 (Hasło: Zespoły zaburzeń po przerwaniu ciąży))

### **rozum**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **rozwód**

według prawa cywilnego rozwód oznacza rozwiązanie ważnie zawartego związku małżeńskiego przez sąd na żądanie jednego lub obojga małżonków, za ich życia. Według prawa polskiego o rozwodzie orzeka sąd wojewódzki. Orzeczenie jest dopuszczalne wtedy, gdy nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia. Człowiek wierzący po katolicku rozumie, że prawo cywilne, udzielające rozwodów nie może małżonków usankcjonować przed Bogiem (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.408 (Hasło: Rozwód, I. Aspekt teologiczny))

### **sakrament małżeństwa**

#### **samopanowanie**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **samoposiadanie**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **samostanowienie**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **separacja**

separacja nie stanowi o rozwiązaniu węzła małżeńskiego. Daje ona stronom możliwość uzyskania zwolnienia z obowiązku i prawa zachowania współżycia małżeńskiego i upoważnia ich do rozejścia się. Strony nie mogą jednak zawrzeć nowego związku małżeńskiego. Takie rozłączenie może być dozgonne lub czasowe (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 421-422 (Hasło: Separacja))

**sieroctwo**

**skłonność (naturalna)**

**sprawiedliwość**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**sprawności**

**sprawności bytowe**

**sprawności działania**

stała jakość władz człowieka, która je predysponuje i skłania do tego, by funkcjonowały w określony sposób (E. Cofreces Merino, R. Garcia de Haro, Teologia moralna fundamentalna, s. 391)

**sprawności intelektualne**

**sprawności moralne**

**sprawności nadprzyrodzone**

**sprawności naturalne**

podstawowe skłonności władz, prowadzące je ku dobru i aktualizujące się w obecności ich własnego przedmiotu, której nie zakłóciła dyspozycja przeciwna wolności (E. Cofreces Merino, Garcia de Haro, Teologia moralna fundamentalna, s. 393n.)

**sprawność**

stała zdolność woli człowieka do spełniania określonych aktów. Sprawność jest "gatunkiem" jakości, powiązany z własnym działaniem danego bytu, dyspozycją działaniową zmierzającą ku doskonałości, a jednocześnie implikującą tę doskonałość w podmiocie. (E. Cofreces Merino, R. Garcia de Haro, Teologia moralna fundamentalna, s. 391 n.; Ślipko T. Zarys etyki ogólnej Kraków 1974, s.364-366)

sprawność pierwszych zasad (spekulatywnych i praktycznych)

---

## **sprawność pierwszych zasad (spekulatywnych i praktycznych)**

### **stała jakość bytu**

#### **stosunek płciowy przerywany**

polega na zaplanowanym przerywaniu współżycia płciowego przed wystąpieniem wytrysku nasienia (dokonuje się on poza narządem rodnym kobiety). Jest to jeden ze sposobów antykoncepcji (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 430 (Hasło: Stosunek płciowy przerywany))

#### **subiektywizm**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **subiektywizm uczuć**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **subiektywizm wartości**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **subiektywność**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **sublimacja**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

#### **sui iuris**

#### **sui iuris**

wartość osoby pozostaje w najściślejszym związku z bytem osoby. Z natury, czyli z racji tego, jakim jest bytem, osoba jest panem siebie samej (sui iuris) i nie może być odstępiona innej ani też zastąpiona przez inną w tym, co domaga się udziału jej własnej woli i zaangażowania jej osobowej wolności (alter incommunicabilis) (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s. 112)

## **sumienie**

### **sympatia**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **syndrom postaborcyjny**

jest typem zaburzenia chronicznego, u podłoża którego leżą brutalnie przerwane zmiany hormonalne, jakie w wyniku ciąży rozpoczęły się w organizmie kobiety, a także wyparte reakcje emocjonalne oraz ból fizyczny i psychiczny, poddane działaniu silnych mechanizmów obronnych racjonalizacji (fałszowania motywów działań). Na tego typu zaburzenia cierpią kobiety, niezależnie od światopoglądu, wyznania, kondycji fizycznej czy psychicznej. Syndrom postaborcyjny ujawnia się kilka lat po tzw. zabiegu, najczęściej w okresie klimakterium. Może go jednak wywołać urodzenie następnego dziecka lub też (częściej) niemożność jego urodzenia. (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.503 (Hasło: Zespoły zaburzeń po przerwaniu ciąży))

## **sytuacjonizm**

### **śmierć w rodzinie**

### **środek do celu**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **środki chemiczne**

zaliczamy do nich globulki dopochwowe, pianki, kremy, galaretki i pasty zawierające środki chemiczne plemnikobójcze - spermicydy. Działanie ich polega na zniszczeniu lub uszkodzeniu plemników w pochwie. Ponieważ skuteczność ich jest niewielka, zalecane są wraz z innymi mechanicznymi środkami antykoncepcyjnymi (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Antykoncpcja> [online, dostęp 2008-08-28])

### **środki hormonalne**

należą do nich blokujące jajczkowanie tabletki estro-progestagenne oraz progestageny o przedłużonym działaniu (stosowane w postaci długo działających zastrzyków domięśniowych lub implantów). Hamują one dojrzewanie dominującego pęcherzyka jajnikowego oraz blokują wystąpienie podwzgórzowo-przysadkowego impulsu do

jajeczkowania. W konsekwencji występuje przejściowa bezpłodność (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 20-22 (Hasło: Antykoncepcyjne środki hormonalne (aspekt medyczny)))

### **środki hormonalne wczesnoporonne**

zalicza się do nich: 1) tzw. mini tabletki (ang. minipills) oraz 2) "tabletki dnia następnego". Mini tabletki zawierają progestageny, w dawce zbyt małej, aby zablokować jajeczkowanie, ale wystarczającej, aby spowodować takie zmiany w błonie śluzowej macicy, które uniemożliwiają zagnieżdżenie się zarodka. Powodują one śmierć dziecka poczętego, w stadium blastocysty, w związku z niemożnością jego zagnieżdżenia się. Tabletki "dnia następnego" (ang. morning after pill), podawane jednorazowo po współżyciu płciowym - najpóźniej następnego dnia rano, zawierają bardzo dużą (wysoko szkodliwą dla zdrowia) dawkę progestagenu (np. Postinor) (Słownik małżeństwa i rodziny. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.441-442 (Hasło: Środki poronne, III. Wczesnoporonne środki hormonalne))

### **środki mechaniczne**

celem ich stosowania jest stworzenie szczelnej przegrody, uniemożliwiającej dotarcie plemników mężczyzny do szyjki macicy kobiety. Mogą być przeznaczone do stosowania przez mężczyzn (kondom, czyli prezerwatywa) lub kobiety (błona pochwowa, kapturki naszyjkowe, i in.) i są zbudowane z cienkiej gumy. Używanie mechanicznych środków antykoncepcyjnych negatywnie wpływa na międzyosobowe więzi uczuciowe, sprzyja rozwojowi nerwic seksualnych, a także zmniejsza odczucie satysfakcji seksualnej (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 22 (Hasło: Antykoncepcyjne środki mechaniczne (aspekt medyczny)))

### **środki poronne**

należą do nich m.in. preparat RU-486, czyli mifepriston, stosowany zwykle łącznie z prostaglandynami oraz szczyponka anty-hCG (tzn. przeciw gonadotropinie kosmówkowej). Czasem są podejmowane próby wywołania poronienia za pomocą środków powodujących skurcze macicy, np. chininy w bardzo dużych dawkach (jest to mało skuteczny sposób powodujący ciężkie zatrucie u kobiety) lub środków powodujących rozszerzenie kanału szyjki macicy lub też za pomocą środków chemicznych powodujących śmierć płodu (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.441 (Hasło: Środki poronne, I. Ogólna charakterystyka))

### **środki wczesnoporonne**

uniemożliwiają one zagnieżdzenie się zarodka w błonie śluzowej macicy (łac. nida-tio, implantatio - zagnieżdzenie), które występuje w 7-8. dniu po zapłodnieniu, czyli poczęciu dziecka. Mechanizm ich działania polega na powodowaniu takich zmian w błonie śluzowej macicy, które uniemożliwiają zagnieżdzenie się zarodka i przez to powodują jego śmierć (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s.441 (Hasło: Środki poronne, II. Środki wczesnoporonne))

### **tworzenie**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **uczciwość małżeńska**

### **uczucie**

### **uczucie zmysłowe**

### **uczuciowość**

### **uczuciowość**

### **utilitaryzm**

### **używanie osoby**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **wada**

### **wady**

### **wartości seksualne**

### **wartość moralna**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **wartość ontyczna**

### **wartość osoby**

### **wartość seksualna**

wiąże się bądź z "całym człowiekiem drugiej płci", bądź też w szczególnej mierze zwraca się do jego "ciała", jako do "możliwego przedmiotu użycia" (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.109)

### **wdowieństwo**

### **węzeł małżeński**

### **wielodzietność**

rodziny wielodzietne w Polsce liczone są jako rodziny, które mają troje i więcej dzieci (<http://ks.sejm.gov.pl:8009/kad3/083/30831064.htm> [online; dostęp 2008-08-28])

### **wierność małżeńska**

### **więź rodzinna**

### **wkładka wewnątrzmaciczna**

w swoim założeniu jest środkiem wczesnoporonnym. Wprowadzona do macicy, uciska delikatną błonę śluzową, powodując reaktywne zapalenie endometrium a często uszkadzając ją. Efektem działania wkładki jest uniemożliwienie implantacji embrionu w macicy, jest więc przyczyną wczesnej aborcji ([http://www.opoka.org.pl/biblioteka/1/ID/9810V\\_05.html](http://www.opoka.org.pl/biblioteka/1/ID/9810V_05.html) [online; dostęp 2008-08-28])

### **władza duchowa**

## **władza rodzicielska**

as

### **wola**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **wolność**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

### **wstrzemięźliwość**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

## **wstrzemięźliwość okresowa**

## **wychowanie**

### **wychowanie miłości**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

## **wychowanie w rodzinie**

## **zapłodnienie**

### **zasada użyteczności**

głosi maksimum przyjemności dla jak największej liczby ludności, oczywiście, przy równoczesnym minimum przykrości dla tejże liczby (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.38)

## **zespoły zaburzeń po aborcji**

aborcja jest brutalną ingerencją w naturę kobiety. Zabicie własnego dziecka niszczy najpiękniejszy wymiar kobiecości, jakim jest macierzyństwo. Aborcja brutalnie zrywa więź, jaka od momentu poczęcia zaistniała pomiędzy nią a dzieckiem. Z tego też powodu matka dziecka z wielkim trudem może odzyskać nie tylko równowagę biologiczną, ale także psychiczną i duchową. Nieuchronnie niszczy wraz

zgoda małżeńska

---

z życiem poczętym samą siebie (Słownik małżeństwa i rodziny. Red. E. Ozorowski. Łomianki-Warszawa 1999, s. 347-348 (Hasło: Poronienie sztuczne, IV. Aspekt wychowawczy))

**zgoda małżeńska**

**zharmonizowanie egoizmów**

brak (Wojtyła K. Miłość i odpowiedzialność. Lublin 1986, s.)

**zmysłowość**

**życie**

**życie nadprzyrodzone**

### 3. INDEKS DZIEDZINOWY

#### ANTROPOLOGIA FILOZO- FICZNA

##### ANTROPOLOGIA PERSONALI- STYCZNA

alteri incommunicabilis  
autodeterminacja  
bezinteresowność  
cnota  
cnota czystości  
cnota miłości  
czułość  
czyn  
czyn wewnętrzny  
czyn zewnętrzny  
dar z siebie  
dobro  
dobro godziwe  
dobro użyteczne  
dobro wspólne  
egoizm  
egoizm uczuć  
egoizm zmysłów  
etyka personalistyczna  
koleżeństwo  
komunia osób  
konsumpcjonizm  
krytyka sytuacjonizmu

krytyka utilitaryzmu  
małżeństwo  
miłość  
miłość cielesna  
miłość dwustronna  
miłość jednostronna  
miłość oblubieńcza  
miłość pożądania  
miłość upodobania  
miłość wzajemna  
miłość życzliwości  
natura osoby  
norma personalistyczna  
obiektywizacja  
obiektywność  
odpowiedzialność  
osoba  
personalizm  
piękno  
podmiot  
poznanie  
prawda  
przedmiot  
przeżycie miłości  
przyjaźń  
przyjemność  
przykazanie miłości  
relacja

resentyment  
rodzina  
rozum  
samopanowanie  
samoposiadanie  
samostanowienie  
sprawiedliwość  
subiektywizm  
subiektywizm uczuć  
subiektywizm wartości  
subiektywność  
sublimacja  
sui iuris  
sympatia  
środek do celu  
tworzenie  
używanie osoby  
wartość moralna  
wartość seksualna  
wola  
wolność  
wstrzeźliwość  
wychowanie miłości  
zasada użyteczności  
zharmonizowanie egoizmów

## ANTROPOLOGIA PERSONALISTYCZNA

afirmacja wartości osoby jako osoby

## NAUKA

nauki społeczne

## NAUKI PRAWNE

### PRAWO KANONICZNE

małżeństwo  
rodzina

## NAUKI SPOŁECZNE

demografia  
demografia ekonomiczna  
demografia historyczna  
demografia matematyczna  
demografia ogólna  
demografia opisowa  
demografia potencjalna  
demografia społeczna  
doktryny demograficzne  
maltuzjanizm  
neomaltuzjanizm  
polityka ludnościowa  
prognozy demograficzne

## PRAWO RODZINNE

bigamia

## SOCJOLOGIA RODZINY

bigamia  
dziedziczenie bilateralne  
dziedziczenie matrylinearne  
dziedziczenie patrylinearne  
grupa społeczna  
instytucja  
małżeństwo (socjologia)  
rodzina duża  
rodzina duża rozproszona  
rodzina duża zredukowana  
rodzina (funkcja emocjonalno-ekspresyjna)  
rodzina (funkcja kontrolna)  
rodzina (funkcja materialno-ekonomiczna)  
rodzina (funkcja produkcyjna)  
rodzina (funkcja prokreacyjna)  
rodzina (funkcja psycho-higieniczna)  
rodzina (funkcja seksualna)

rodzina (funkcja socjalizacyjno-  
-wychowawcza)  
rodzina (funkcja socjalizująca)  
rodzina (funkcja usługowo-opie-  
kuńcza)  
rodzina (funkcje)  
rodzina industrialna  
rodzina mała  
rodzina matriarchalna  
rodzina niepełna  
rodzina nuklearna  
rodzina patriarchalna  
rodzina pełna  
rodzina poszerzona  
rodzina poszerzona  
rodzina preindustrialna  
rodzina rozbita (socjologia)  
rodzina (socjologia)  
rodzina (struktura)  
rodzina (typy)  
rodzina wielodzietna  
rodzina wielopokoleniowa  
rodzina zastępcza  
rodzina zrekonstruowana

#### ANTROPOLOGIA KULTUROWA

egzogamia  
endogamia  
monogamia  
poliandria  
poligamia  
poligynia

#### TEOLOGIA

##### TEOLOGIA MAŁŻEŃSTWA I RODZINY

małżeństwo  
rodzina

#### TEOLOGIA MORALNA

##### TEOLOGIA MORALNA FUNDA- MENTALNA

sprawności naturalne  
sprawność

##### TEOLOGIA MORALNA MAŁ- ŻEŃSTWA I RODZINY

rodzicielstwo odpowiedzialne